

Familiebedrijven en Europa

Een FBNed bijdrage aan de toekomst van Europa

De belangrijkste aanbevelingen

Familiebedrijven hebben voorkeur voor een Europa dat:

- Zorgt voor helder Europees beleid dat is uitgewerkt in duidelijke wet- en regelgeving die betrekking heeft op de juiste, voor familiebedrijven belangrijke beleidsonderwerpen: zoals duurzaamheid, veiligheid, mededinging, grensoverschrijdend zakendoen;
- Werk maakt van een eerlijk, gelijk speelveld, waarin verschillen tussen lidstaten in de implementatie van Europese richtlijnen niet leiden tot oneerlijke concurrentie;
- Familiebedrijven betreft bij het opstellen en evalueren van wet- en regelgeving, waarbij niet alleen de consequenties voor het bedrijf maar ook voor de eigenaren zijn meegenomen;
- Oog heeft voor de lange termijn en werk maakt van institutionele vernieuwing die voorkomt dat Europese politici primair gefocust zijn op kortetermijnwinst gedicteerd door vijfjaarlijkse verkiezingen;
- Het 'grotere verhaal' en de zegeningen van één Europa structureel en goed over het voetlicht brengt.

Inleiding

De Europese Commissie onder leiding van Jean-Claude Juncker publiceerde in maart 2017 een zogenoemd witboek over de toekomst van Europa. In het witboek schetst de Commissie vijf scenario's (zie kader 'Meer of Minder Europa'). Bij monde van vicepresident Jyrki Katainen van de Europese Commissie is FBNed | Familiebedrijven Nederland, als behartiger van de belangen van de Nederlandse familiebedrijven, uitgenodigd om haar mening te geven over het witboek en, in bredere zin, de toekomst van Europa. Hoe ziet een Europa waarin familiebedrijven optimaal kunnen ondernemen er idealiter uit? In dit paper geeft FBNed een reactie op dit verzoek.

Roerige tijden

Het debat over de toekomst van de Europese Unie wordt gevoerd op een moment dat het continent in getalsmatig opzicht aan kracht inboet. In 1960 woonde nog 11 procent van de wereldbevolking in Europa, begin 2016 was dat nog slechts 6,9 procent (510 miljoen mensen). Wél realiseert Europa nog altijd een hoge toegevoegde waarde. In 2016 bedroeg het bruto binnenlands product (BBP) van de lidstaten van de EU samen 14.855 miljard euro. Hoewel maar 6,9 procent van de wereldbevolking er woont, is de EU toch goed voor zo'n 20 procent van de wereldhandel (alle in- en uitvoer wereldwijd).

Dankzij de Europese Unie leven wij al 70 jaar in vrede. Maar ondertussen beleeft Europa in politiek opzicht roerige tijden. De Britten besloten medio 2016 zich terug te trekken uit de EU. De geopolitieke verhoudingen zijn aan het verschuiven door onder andere de opstelling van de president van de Verenigde Staten. Alhoewel populistische partijen bij recente verkiezingen nergens de macht grepen, zijn ze in vrijwel elke lidstaat wel degelijk een politieke factor van belang.

Het zijn juist deze roerige tijden die vragen om een sterk, stabiel en voorspelbaar Europa.

Familiebedrijven belangrijkste contribuant in Europa

In Europa zijn meer dan 14 miljoen familiebedrijven die gezamenlijk voor meer dan 60 miljoen banen zorgen en ongeveer 50% bijdragen aan het Europese BBP. Familiebedrijven zijn de belangrijkste contribuant van de Europese economie. De familiebedrijven laten zich niet indelen in groot of klein. In diverse branches behoren familiebedrijven tot de grootste ondernemingen en in het MKB is het familiebedrijf verreweg de meest dominante ondernemingsvorm met specifieke kenmerken (zie kader 'Familiebedrijven zijn (soms) anders'). Een Europees beleid dat is gericht op de lange termijn draagt bij aan een ondernemersklimaat waarin de kracht van familiebedrijven ten volle wordt benut.

Interne markt EU functioneert goed en kan nog beter

In de praktijk lijkt Europa vooral op het gebied van monetaire en economische integratie goed te werken. De invoering van de euro heeft het grensoverschrijdend zaken doen vergaand eenvoudiger gemaakt. De interne markt waarvan sinds 1993 sprake is, heeft een groot deel van de handelsobstakels weggenomen. Volgens de Europese Commissie creëerde de interne markt sinds 1993 2,5 miljoen nieuwe banen in de EU, zorgde de markt voor een vervijfvoudiging van de handel tussen lidstaten onderling, en werd er meer dan 800 miljard euro aan extra inkomen gegenereerd. 15 Miljoen Europeanen zijn ondertussen in een ander EU-land gaan werken. Bedenkingen tegen de interne markt zijn er overigens óók. Zo zouden veel lidstaten traag zijn met het overnemen van regels, wat de onderlinge handel belemmert. Ook zorgen de vele Europese regels voor onnodige druk, met name voelbaar bij familiebedrijven en het midden- en kleinbedrijf. Een andere belemmering is dat ondanks pogingen tot harmonisatie veel regelingen door lidstaten anders geïnterpreteerd en uitgevoerd worden (zie kader 'Voorbeelden uit de praktijk'). Het spanningsveld tussen nationale discreties en eenduidige Europese regels zal blijven. Echter voor familiebedrijven is een stabiele en voorspelbare interne markt van belang om goed te kunnen ondernemen. Dat vraagt om Europese regelgeving die voorkomt dat nationale vrijheden het gelijke speelveld ondermijnen en regeldruk doen toenemen.

Politieke unie nog ver weg

Ondanks de zegeningen van de interne markt en het feit dat 'Europa' goed lijkt te functioneren als handelsblok en als monetaire unie, lijkt de EU nog altijd ver weg van een geoliede *politieke* unie. Fiscale en andere regels kunnen per lidstaat sterk verschillen. Een Europees beleid op thema's als duurzaamheid, defensie en migratie komt moeizaam of in het geheel niet van de grond. Volgens FBNed is een echte, goed functionerende, politieke unie, aanvullend aan de huidige monetaire unie, een voorwaarde voor makkelijk grensoverschrijdend zakendoen. Een open Europese arbeidsmarkt, met laagdrempelige mogelijkheden om werknemers uit andere landen in dienst te nemen, draagt bij aan meer mobiliteit en verstevigt de Europese concurrentiepositie.

Sterkere unie, meer regie

Tegen deze achtergrond pleit FBNed, met de vijf door de EU geschetste scenario's in het achterhoofd, voor een sterkere unie die meer de regie pakt. Zeker voor een klein land als Nederland kunnen de 'grote getallen' van de EU in mondiaal opzicht voordeel opleveren. Een combinatie van scenario 3 (wie meer wil, doet meer) en scenario 5 (veel meer samen doen) lijkt daarbij het best te passen bij de doelstellingen van FBNed en de overkoepelende Europese branchevereniging European Family Businesses (EFB): een duurzame, competitieve Europese economie, met een EU die de continuïteit van familiebedrijven in zowel wettelijke, fiscale als administratieve zin ondersteunt, die zorgt voor een gelijk speelveld, en die erkent welke

fundamentele bijdrage familiebedrijven leveren aan de Europese economie. Een EU kortom die de voorwaarden schept voor makkelijk en laagdrempelig grensoverschrijdend ondernemen. Een EU die (jonge) mensen, ook als zij aandeelhouder in een familiebedrijf zijn, mogelijkheden biedt om in andere landen en culturen te studeren en werkervaring op te doen. Andere voorbeelden waarbij een Europees beleid juist bevorderend werkt en huidige belemmeringen wegneemt zijn het milieu- en duurzaamheidsbeleid, de douane-unie en mededinging.

Juiste balans

Tegelijkertijd moet er wel voor worden gewaakt dat er binnen de EU te veel twee 'snelheden' ontstaan van lidstaten die wél en niet 'willen'. Ook moet worden gewaakt voor een 'Verenigde Staten van Europa'; de ervaringen in de VS leren dat de balans tussen de autonomie van de Amerikaanse staten aan de ene, en de macht van de federale regering aan de andere kant, in de praktijk vaak leidt tot politieke patstellingen. Een meer op Duitsland geënt model (afzonderlijke bondsstaten met een redelijke mate van autonomie versus een strakke centrale aansturing door een centrale overheid) lijkt het best te passen bij een Europa dat niet alleen monetair, maar ook politiek meer zou moeten integreren. Dan ontstaat een beter ondernemingsklimaat voor ondernemers en familiebedrijven.

Concurrentiepositie: naar een gelijk speelveld

Europese wet- en regelgeving heeft betrekking op allerlei deelgebieden die raken aan de bedrijfsvoering van familiebedrijven. Zo hebben bedrijven te maken met wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid en milieu, intellectueel eigendom, mededinging, arbeidsomstandigheden en productaansprakelijkheid. Maar voor familiebedrijven komt daar nog een extra dimensie bij: de aandeelhouder en die wordt geraakt door regelgeving over governance, jaarrekeningen, vererving, privacybescherming en fraudebestrijding.

Tegelijkertijd is veruit de meeste Europese wetgeving gegoten in de vorm van zogenoemde 'richtlijnen', wat lidstaten de ruimte biedt om zelf bepaalde keuzes te maken als het gaat om de concrete invulling ervan.

De diversiteit in regelgeving en ruimte in de richtlijnen is aan de ene kant begrijpelijk maar belemmert aan de andere kant ondernemingen en ondermijnt daarmee de concurrentiepositie van sommige bedrijven ten opzichte van andere bedrijven. Er is geen sprake van een gelijk speelveld, ook omdat grote bedrijven meer middelen hebben om de toenemende complexiteit van regelgeving te absorberen.

In de ogen van FBNed zouden specifiek familiebedrijven vaker betrokken moeten worden bij het opstellen en evalueren van Europese wet- en regelgeving. De huidige MKB-toets op Europees niveau is nu onvoldoende want het houdt geen rekening met de impact voor eigenaren van familiebedrijven.

Wat moet de EU regelen?

De volgende beleidsvelden zouden in Europees verband geregeld moeten worden om in ieder geval voor familiebedrijven een beter ondernemingsklimaat te scheppen waar internationaal zakendoen makkelijker wordt.

- **Milieu en duurzaamheid.** Meer dan op de korte termijn gerichte corporates (die worden gedreven door winstmaximalisatie en aandeelhouderswaarde) zijn familiebedrijven bij uitstek gefocust op de lange termijn. Een bovengemiddelde aandacht voor duurzaamheid en het milieu past daarbij. Strengere Europese wetgeving (die nodig is om de in Parijs gestelde klimaatdoelen te halen) is daarom niet alleen goed voor het milieu, maar ook gunstig voor familiebedrijven.

- **Fiscale wet- en regelgeving.** Fiscaal beleid is in principe het domein van de lidstaten zelf. Verschillende belastingtarieven en -grondslagen leiden in de praktijk tot scheve verhoudingen, verschillende interpretaties, een ongelijk speelveld en extra administratieve lasten voor het bedrijfsleven. Het heeft regelmatig extra consequenties voor de eigenaren van familiebedrijven, terwijl de eigenaren van andersoortige bedrijven niet geraakt worden. FBNed pleit daarom voor een betere afstemming van belastinggrondslagen en fiscaal beleid. Familiebedrijven, die vaak diep geworteld zijn in hun thuisbasis en die minder mogelijkheden hebben om 'uit te wijken' naar andere landen, zijn gebaat bij een eenduidig fiscaal beleid.
- **Mededinging.** Recent sprak Margrethe Vestager, de huidige Europese commissaris van mededinging, haar bezorgdheid uit over de macht van de *big five*: de technologiebedrijven Apple, Google, Facebook, Microsoft en Amazon. Die verpesten volgens haar de markt door belasting te ontwijken, regels te ontduiken en obstakels op te werpen voor concurrenten. Eerder al deelde de EU-commissaris recordboetes uit aan Google, Apple en Amazon. Vestager laat daarmee zien dat 'Europa' de macht heeft om grote multinationals (met eigen vermogens die in de honderden miljarden lopen) haar wil op te leggen; macht, die afzonderlijke lidstaten niet hebben. Om oneerlijke concurrentie aan banden te leggen is méér Europa nodig. Daar profiteren alle ondernemingen van, dus ook familiebedrijven.

Werken aan vertrouwen

Ruim zeventig jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog lijkt het bestaansrecht van de Europese Unie te zijn ondergesneeuwd; de oorspronkelijke doelstellingen van meer Europese samenwerking (zoals het bevorderen van vrede, veiligheid en stabiliteit en het bevorderen van economische groei en prijsstabiliteit) zijn uit het zicht geraakt.

De EU doet er goed aan het 'grotere' Europese verhaal beter over het voetlicht te brengen; tel je zegeningen niet alleen, maar *vertel* ze ook.

Van politici en beleidsmakers in Europa verwachten wij een meer lange termijn focus en een visie op wat voor Europa zij willen achterlaten voor de toekomstige generaties.

Dat zal bijdragen aan meer vertrouwen in Europa.

Meer of minder Europa?

In haar *Witboek over de toekomst van Europa* (maart 2017) schetst de Europese Commissie een mogelijk beeld van de EU richting 2025. In totaal onderscheidt de Commissie vijf mogelijke scenario's.

- Scenario 1: Op dezelfde voet doorgaan. De Europese Unie houdt vast aan haar huidige koers en concentreert zich op het uitvoeren en verfijnen van haar hervormingsagenda.
- Scenario 2: De interne markt en niets meer. De EU concentreert zich op het verdiepen van sommige essentiële aspecten van de interne markt, maar er is geen sprake van meer samenwerking op het vlak van bijvoorbeeld migratie, veiligheid of defensie.
- Scenario 3: Wie meer wil, doet meer. Lidstaten die dat willen, mogen op specifieke terreinen nauwer samenwerken. Hierdoor ontstaan een of meer 'coalities van bereidwillige landen' die samenwerken op een bepaald beleidsterrein, zoals defensie, binnenlandse veiligheid, belastingen of sociale aangelegenheden.
- Scenario 4: Minder, maar efficiënter. De EU focust op meer en snellere resultaten op bepaalde terreinen en doet op andere terreinen minder. In dit scenario is er consensus over de noodzaak om bepaalde prioriteiten beter aan te pakken.
- Scenario 5: Veel meer samen doen. De EU besluit op alle beleidsterreinen veel nauwer samen te werken en over de gehele linie meer macht, middelen en beslissings-bevoegdheden te delen. De eurozone wordt versterkt, vanuit het besef dat wat gunstig is voor de landen met de gemeenschappelijke munt, ook het collectief ten goede komt.

Voorbeelden uit de praktijk

Lidstaten kunnen nu nog zélf bepalen in hoeverre ze het nieuwe, verplichte UBO-register (dat is bedoeld om fraude en witwassen tegen te gaan) openbaar willen maken. Dat kan leiden tot de onwenselijke situaties. Bovendien heeft het Europees Parlement momenteel plannen om openbaarmaking verplicht te stellen; niet alleen voor overheidsinstellingen en bevoegde instellingen (zoals banken en verzekeraars), maar ook voor burgers met een 'legitiem belang' (zoals journalisten); een in de ogen van FBNed onwenselijke ontwikkeling met het oog op de privacy en veiligheid van alle burgers.

Een ander voorbeeld van een ongelijk speelveld is het gezondheidscertificaat, dat nodig is voor de invoer van goederen van dierlijke oorsprong (zoals melkproducten, eieren en vleeswaren). In Nederland betalen ondernemers hiervoor een veelvoud van het bedrag dat concurrenten in België en Frankrijk dienen neer te tellen.

Er is een gebrek aan een gelijk speelveld ten opzichte van landen buiten Europa. Zo zijn eigendomsrechten van buitenlandse ondernemingen in diverse Aziatische landen beperkt tot bijvoorbeeld 30 of 40%, terwijl men binnen de EU bedrijven en hun technologie vrijelijk mag opkopen.

Een laatste voorbeeld is REACH, de Europese verordening die producenten en importeurs van chemische stoffen verplicht om alle stoffen die ze produceren of importeren te registreren. Momenteel wordt REACH in elke lidstaat verschillend geïmplementeerd, wat leidt tot de situatie dat bepaalde producten in de ene lidstaat wel, en in de andere niet verkocht mogen worden. Ook is onvoldoende nagedacht over de vraag welke stoffen precies gevaarlijk zijn.

Familiebedrijven zijn (soms) anders

Familiebedrijven onderscheiden zich van andersoortige ondernemingen op diverse aspecten:

- Eigendomsstructuur: de ondernemer is eigenaar, vaak samen met andere familieleden. Zij kiezen vaak voor een vermogensstructuur waarin eigen vermogen en een prudent financieel beleid de boventoon voeren. Werknemers en klanten weten voor wie ze werken: de aandeelhouder heeft een gezicht.
- Maatschappelijke betrokkenheid en aandacht voor duurzaamheid: familiebedrijven vervullen een belangrijke rol in de (lokale) gemeenschap, bijvoorbeeld omdat zij de grootste werkgever zijn en een langetermijnvisie hebben die is gericht op de continuïteit van de onderneming.
- Innovatie: familiebedrijven zijn effectiever met innovatie dan niet-familiebedrijven. Ondernemerschap en geduldig kapitaal dragen eraan bij dat iedere euro die in innovatie wordt gestoken meer oplevert dan bij andersoortige ondernemingen.
- Lange termijn: Opvolging in leiding en eigendom door familie is een krachtige combinatie. Zij denken en handelen over generaties heen en bouwen aan sterke kernwaarden die een stevig fundament leggen onder het ondernemerschap en de verantwoordelijkheid richting stakeholders.

FBNed | Familiebedrijven Nederland

FBNed behartigt de belangen van ruim 210 middelgrote en grote familiebedrijven in Nederland met een gezamenlijk aantal werknemers van ruim 260.000 en een gezamenlijke omzet van € 50 miljard.